

Politiske dynamikker i moderne konflikter

*EN STUDIE AV SOSIOPOLITISKE DYNAMIKKER I FARYAB-
PROVINSEN, AFGHANISTAN 2011*

KRIGSSKOLEN

AUDUN ASMERVIK DRIVENES

Bachelor i militære studier, ledelse og landmakt
Krigsskolen
Operativ
2017

Forord:

Blant de mange pilegrimsreiser man gjennomgår på Krigsskolen har bachelorperioden definitivt vært en av dem.

Jeg vil rette en stor takk til min veileder Carsten F. Rønnfeldt ved Krigsskolen, for grundig oppfølging og veiledning, og ikke minst øyeåpnende samtaler og diskusjoner rundt tematikken, både i undervisning og under bachelorperioden.

Takk til Jørgen Bull og Alejandro Osorio for at jeg fikk lov til å lære av deres erfaringer. Uten deres beretninger ville ikke studien blitt det den er.

Takk til alle andre som har hjulpet meg på veien. Dere vet hvem dere er.

Audun A. Drivenes

Oslo, mars 2017

Innholdsfortegnelse

Forord:.....	3
1 Innledning.....	6
1.1 Bakgrunn.....	6
1.2 Problemstilling.....	7
1.3 Avgrensninger.....	8
1.4 Begrepsavklaring.....	8
2 Metode.....	9
2.1 Metodevalg.....	9
2.1.1 Utarbeidelse av teoretisk perspektiv og analyseverktøy.....	9
2.1.2 Valg av datagrunnlag.....	10
2.2 Metodekritikk.....	11
2.3 Kildevalg og kildekritikk.....	12
3 Teori.....	13
3.1 Opprør og opprørsbekjempning.....	13
3.2 Operasjonalisering av Foucaults teori om produktiv makt.....	13
3.3 Rønnefeldts perspektiv på produktiv makt.....	14
3.4 Det politiske slagfelt - Dominante pashtunske diskurser.....	16
3.5 Analyseverktøy.....	19
4 Analyse av casene.....	21
4.1 Innledning til analysen.....	21
4.2 Legitimitet gjennom sikkerhet.....	22
4.3 Legitimitet gjennom styrke.....	27
4.4 Legitimitet gjennom rettferdighet.....	31
5 Oppsummering av funn.....	34
6 Konklusjon.....	36
6.1 Erfaringer med bruk av produktiv makt som analyseverktøy.....	38
6.2 Videre forskning.....	38
7 Referanser.....	39
Vedlegg.....	41
Vedlegg 1 Operasjon Wahadat III (16-23. Juni 2011).....	41
Vedlegg 2 Operasjon Wahadat IV (14. Juli – utover høsten 2011).....	42
Vedlegg 3 Opptøyene mot Meymaneh-leir (23. Februar 2012).....	43
Vedlegg 4 – Meymaneh-dalen.....	44
Vedlegg 5 og 6 – Orthepadalen og Tokali by.....	45
Vedlegg 7 Analyseverktøy.....	46

Forkortelser:

COIN: Counter-insurgency

ISAF: International Security Assistance Force

PRT: Provincial Reconstruction Team

TU: Task Unit

ANA: Afghan National Army

ANP: Afghan National Police

ALP: Afghan Local Police

1 Innledning

1.1 Bakgrunn

Emile Simpsons relativt kjente refleksjon rundt dagens konflikter og dynamikker illustrerer hvordan tradisjonell konfliktforståelse og maktbruk kan slå feil i mange av dagens konflikter.

”The military, however, tends by instinct to gravitate towards locations of violence to find and take on the enemy. In counter-insurgency, to intervene in a fight without first having anticipated the political risks and opportunities of such an action is in most cases (outside self-defence situations) to misunderstand the nature of such highly politicised conflict. The outcome of an action is usually better gauged by the chat at the bazaar the next day, and its equivalent higher up the political food chain, than body counts” (Simpson, 2012, p. 6).

Som ung kadett lærte Carl von Clausewitz (1780-1831) om krigen og dens dynamikker, men da han under Napoleonskrigene skulle erfare krigen kjente han den ikke igjen. Derfor definerte han sin egen og senere anerkjente forståelse for krigens natur i verket *On War* (1993) i 1832. Simpson opplevde selv på sine tre kontingenter i Afghanistan at trening og utdanning ikke hadde forberedt ham på dynamikkene han møtte på slagfeltet, på samme måte som Clausewitz gjorde (Howard, 2013). Sammen med evalueringen av det norske engasjementet i Afghanistan (Godal, 2016, p. 193) kan det igjen se ut som vi har et behov å kalibrere vår forståelse for krig og moderne konflikt-dynamikker. Denne studien vil derfor se nærmere på metoder for forstå dynamikkene i moderne konflikter.

Siden opprør i dag er den mest utbredte formen for krigføring (Kilcullen, 2010, p. ix), vil fokuset i denne studien være på konflikter preget av opprør og opprørsbekjempning (COIN). I følge amerikanske doktriner er nøkkelen til suksess i COIN-operasjoner at styresmakten beholder eller tar tilbake legitimiteten som styresmakt (2006, pp. § 1-113). Behovet for legitimitet gjelder også for styrker som hjelper styresmakten. ”The chat at the bazaar” (2012, p. 6) er i følge Simpsons erfaringer et tyngdepunkt i moderne konflikter, et sted der legitimitet skal skapes. Samtalene i basarene skapes av opplevelsene og tankene til menneskene i samfunnet. Basert på denne logikken vil det være lurt av militære ledere å rette effektene sine mot menneskers tanker for å oppnå legitimitet. En annen gruppe makthavere som fokuserer effektene sine mot folks tanker for å oppnå legitimitet er politikere. Spørsmålet er: Hvordan gjør de dette?

Jeg ønsker i denne studien å se nærmere på politiske dynamikker i moderne konflikter. Ved hjelp av et teoretisk perspektiv av Carsten F. Rønnfeldt (1962-) vil jeg utforske en ny måte å tenke rundt effekter av militær maktbruk. På samme måte som politikere må tilpasse budskap og handlinger til velgere, sier Simpson at militære ledere må tilpasse budskapene sine til de man ønsker skal påvirkes (Simpson, 2012, pp. 4-5). Rønnfeldt forteller at militære ledere må være bevist hvordan de kommuniserer med maktbruk og ulike handlinger, og illustrerer ved hjelp av et teoretisk perspektiv hvordan man kan øke denne bevisstheten. Rønnfeldt tar teoriene til den franske filosofen Michael Foucault (1926-1984) om *produktiv makt* og tilpasser dem en militær kontekst. Han forteller at det moderne slagfeltet kan forstås som et politisk slagfelt, med en legitim og en illegitim side. Det er mulig å påvirke dynamikkene som bestemmer hvilken side man befinner seg på. Rønnfeldts tilpasning danner et teoretisk perspektiv som hjelper oss å bedre forstå sosiopolitiske dynamikker i dagens konflikter. Dette perspektivet kan gi militære ledere ny måte å forstå effekten av sine handlinger på, og hvordan man kan oppnå legitimitet.

1.2 Problemstilling

Ved å bli mer bevist hvilke inntrykk man som militær leder forsøker å skape, tror jeg at man i dagens konflikter kan få en større effekt av de maktmidlene man har til rådighet. Ved å studere to operasjoner fra sluttfasen på den norske perioden i Faryab-provinsen i Afghanistan, ønsker jeg å analysere hvordan effekter som ble skapt hos lokalbefolkning bidro til å skape økt legitimitet. Med dette ønsker jeg å bidra til ny forståelse for politiske dynamikker i moderne konflikter, med fokus på sosiopolitiske dynamikker, og muligens kaste nytt lys på årsaken til at enkelte handlinger i en konflikt har liten effekt på legitimitet, mens effekten av andre handlinger derimot er stor.

Studien ser på det politiske slagfeltet i Faryab-provinsen, i Afghanistan 2011, og studerer to operasjoner i lys av *produktiv makt*, slik det er beskrevet av Rønnfeldt. Jeg har valgt følgende problemstilling på studien:

Basert på Rønnfeldts perspektiv på *produktiv makt*, hvordan påvirket norske styrker sin legitimitet hos den pashtunske befolkningen i Faryab-provinsen?

1.3 Avgrensninger

Studien er et forsøk på å måle handlingers *potensielle* evne til å øke legitimitet, ved hjelp av teoriene om *produktiv makt* og et teoretisk analyseverktøy. Målet er å vurdere de norske styrkenes teoretiske effekt på egen legitimitet. For å gjøre poengene i studien enklere å opptatte vil det bli skrevet F.eks. at ”(tenkt utfall) fører til en effekt som øker legitimiteten”. En mer presis formulering ville vært ”(tenkt utfall) fører i *teorien* til en effekt som øker legitimitet”.

Avgrensninger gjort med tanke på folkegrupper og indikatorer vil ikke skade poengene studien gjør. Dette bekrefter kun hvor komplisert modere konfliktdynamikker er. Følgende tre avgrensninger ble gjort for å begrense studiens omfang:

Det er komplisert å definere dominante diskurser (se delkapittel 3.3) i et samfunn som det Afghanske. Derfor fokuseres det kun på diskurser blant én av folkegruppene i Faryab-provinsen, pashtunerne.

Det vil eksistere mange indikatorer som ikke er tatt med i analyseverktøyet (se delkapittel 3.4). I studien ble det gjort et utvalg der de som anses som mest relevante er tatt med.

Under gjennomføringen av denne studien ble tre operasjoner (caser) analysert (se vedlegg 7). Analysen av politiske trefninger under opptøyene mot Meymaneh-leir utelates fra den endelige studien.

1.4 Begrepsavklaring

Sentrale begrep som ikke redegjøres for i teorien:

Legitimitet: En styresmakt som rettmessig henter sin kraft fra befolkningen den styrer over pleier å anses som legitim av en befolkning (...) legitimitet gjør det lettere for styresmakten å utføre sine nøkkeloppgaver” (Headquarters Department of the Army, 2006, pp. § 1-113).

2 Metode

I dette kapitlet redegjøres det for valg av metode, valg av teori, og hvordan teorien vil bli brukt i analysen. Deretter presenteres datagrunnlaget og metodekritikk. Til slutt redegjøres det for kildevalg og kildekritikk.

2.1 Metodevalg

Hensikten med studien er å utforske sosiopolitiske dynamikkens sammenheng med legitimitet. Siden sosiopolitiske dynamikker er noe jeg ønsker å utforske er det hensiktsmessig å velge en kvalitativ metode (Johannesen, Tufte, & Christoffersen, 2010, p. 32). Svaret på problemstillingen avhenger av en grundig forståelse for hvordan utvalgte caser utspilte seg, den afghanske kulturen, og sammenhengen mellom Rønnfeldts perspektiv på *produktiv makt* og legitimitet. De norske styrkenes handlinger utgjør studiens analyseenhet. Studien kan beskrives som en analyserende, teoribasert, flercasestudie, med én analyseenhet.

Den metodiske fremgangsmåten kan oppsummeres med at jeg først danner et teoretisk analyseverktøy basert på Rønnfeldts perspektiv på *produktiv makt* i en militær kontekst (kapittel 3). Deretter bruker jeg analyseverktøyet i analysen av caser (kapittel 4). Kapittel 5 drøfter funnene, som leder til konklusjonen i kapittel 6.

2.1.1 Utarbeidelse av teoretisk perspektiv og analyseverktøy

Hvordan legitimitet egentlig befester seg etter militære operasjoner vites bedre ved dybdestudier som innebærer lengre observasjoner av samfunnet og overføring av meninger og opplevelser fra lokalsamfunnet. Dersom studien hadde hatt en praktisk tilnærming, og ikke teoretisk, ville dette vært en god fremgangsmåte. Engasjementet i Afghanistan er over for nå, sett bort i fra de pågående operasjonene med spesialstyrker i Kabul. Det vi sitter igjen med er historier, rapporter og erfaringer. Derfor har jeg valgt å bruke et teoretisk analyseverktøy for å undersøke hvilken grad de norske styrkene i *teorien* økte sin legitimitet.

Analyseverktøy som presenteres i delkapittel 3.4 er basert på Rønnfeldts tilpasning av *produktiv makt* til en militær kontekst. Fra Rønnfeldts perspektiv og modell kartla jeg relevante diskurser som påvirker legitimitet. Deretter utledet jeg indikatorer innenfor

diskursene, som kan indikere når norske styrker i teorien skapte inntrykk som førte til økt legitimitet.

Jeg kunne valgt andre teorier for å utforske politiske dynamikker i moderne konflikter. Emile Simpson teorier om *strategic audiences* og *strategic narrative* ble vurdert som relevante. Nøkkelen til å påvirke ”the chat at the bazar” ligger i følge Simpson i strategiske narrativer bygd på retoriske perspektiver. Kjernen i retorikk er at man skaper påvirkningskraft gjennom å forstå og tilpasse seg mottakeren. Både Rønnfeldt og Simpson diskuterer politiske dynamikker i moderne konflikter, og sier at militære ledere må påvirke disse for å lykkes. Simpsons teorier fokuserer imidlertid på å skape effekt på et strategisk nivå. Jeg tror legitimitet må skapes både på strategisk og taktisk nivå. Rønnfeldts perspektiv gjør det mulig for militære ledere på taktisk nivå å bedre forstå hvilke effekter som skaper legitimitet. Siden det er det taktiske nivået jeg ønsker å fokusere på er Rønnfeldts perspektiv valgt.

2.1.2 Valg av datagrunnlag

I valg av datagrunnlag har jeg vektlagt å finne det grunnlaget som gir studien størst validitet opp mot vurderingen av norske styrkers legitimitet.

Hensikten med studien er som sagt ikke å se på engasjementet i Afghanistan som en helhet, men å forstå mer om dynamikkene som preget det. Derfor er de fleste operasjoner fra perioden 2001-2014 gode nok til å være datagrunnlag. De valgte casene, Operasjon Wahadat III og Wahadat IV (se kapittel 4), foregikk i en kritisk fase av det norske engasjementet, når transisjonen av sikkerhetsansvaret ble overført fra de norske styrkene til lokale sikkerhetsstyrker (Godal, 2016, p. 110). Det var altså en tid der man måtte innfri ambisjonene man hadde hatt siden 2001. I tillegg er casene omfattende, i form av at de belyser mange dynamikker. De er også blitt dokumentert gjennom bøker og rapporter.

Skriftlig datagrunnlag er boken *Mellom fred og krig: Norsk militær krisehåndtering*(2013), rapporter i form av After Action Reviews (AAR), en presentasjon brukt i forbindelse med utarbeidelsen av evalueringsrapporten *En god alliert – Norge i Afghanistan 2001-2014* (2016), samt selve evalueringsrapporten. I boken gjengis en av casene i detalj, med fokus på norske offiserers evne til å løse komplekse operasjoner og hendelser.

En forutsetning for å kunne analysere operasjonene ved hjelp av Rønnfeldts perspektiv er en grundig forståelse for hvilke effekter militære ledere forsøkte å skape, og hvilke de faktisk skapte. At det var mulig å finne, og snakke med, personer som hadde deltatt i casene var avgjørende for utvalg av operasjoner. Hendelsesforløp og utfall i casene har blitt analysert ved hjelp av intervjuer med militære ledere fra hver operasjon. På den måten får studien flere perspektiver å stå på enn om den kun hadde belaget seg på rapporter fra operasjonene.

Kvalitative intervjuer ble gjennomført med daværende kompanisjefer Jørgen Bull og Alejandro Osorio. Intervjuene ble gjennomført som semistrukturerte intervjuer på Krigsskolens lokaler. Siden jeg verken har deltatt i krig eller væpnet konflikt, er det mange aspekter rundt operasjonene som analyseres jeg ikke har full forståelse for. Intervjuer med personer som var i casene som analyseres er nødvendig for å kompensere for denne mangelen. Deres erfaringer og perspektiver på det som skjedde er med på å danne forståelse for opplevelser og operasjoners kompleksitet. Av den grunn virket det mest hensiktsmessig å gjennomføre semistrukturerte intervjuer, med vekt på beskrivende og teoretiske spørsmål. Intervjuene ble dokumentert ved hjelp av opptak. Nøkkelord og reaksjoner ble noterte underveis. Etter intervjuene ble detaljerte beskrivelser av operasjonene skrevet.

2.2 Metodekritikk

En teori er en generell antakelse om virkeligheten, med et gitt gyldighetsområde. Et teoretisk perspektiv er imidlertid noe løsere enn teori (Johannesen, Tufte, & Christoffersen, 2010, pp. 45-47). Når jeg velger å studere legitimitet ved å bruke Rønnfeldts perspektiv på sosiopolitiske dynamikker, påvirker det hvilke sider av fenomenet legitimitet jeg ser på. Jeg bruker Rønnfeldts teoretiske tilpasning av Foucaults teorier om *produktiv makt* til å si noe om hvordan norske styrker forholdt seg til sosiopolitiske dynamikker i det afghanske samfunnet, og hvordan dette førte til økt eller redusert legitimitet. Studiens reliabilitet er avhengig av at Rønnfeldts tilpassede teori er gyldig og at jeg benytter denne på en korrekt måte. Gjennom tolkning av *produktiv maktbruk* sitt gyldighetsområde er det trolig mulig å finne grunnlag for kritikk av min metodikk.

Hvor reliable og valide resultatene av et intervju blir, avhenger av hvem intervjupersonen er, intervjuerens kvalifikasjoner og spørsmålstypene som blir brukt (Kvale, 2002, pp. 89-91). Det er intervjupersonenes personlige tanker og refleksjoner som er ønskelige. Som intervjuer

tilstrebet jeg å unngå filter og former som påvirket svarene jeg fikk. Intervjupersonene fikk derfor minimalt med informasjon om teoriene som ville bli brukt i studien. Faren er at jeg former måten intervjupersonene velger å svare på. For å skape en god intervjudynamikk ble intervjupersonene informert i forkant om både tema, spørsmål, mitt ønske om å gjøre opptak av intervjuet, og at de hadde full reservasjonsrett. Dette var for å gjøre intervjupersonene komfortable med settingen, samt få frem dybde og nyanser ved å sette i gang deres hukommelse om operasjonene. I etterkant av intervjuene har transkribering av intervjuene blitt godkjent av intervjupersonene.

2.3 Kildevalg og kildekritikk

Hver av casene i studien dokumenteres med minst to kilder, der minst en er primærkilde. Intervjupersonene har personlig opplevd situasjonen som analyseres. AAR og presentasjonene er også laget av personer som opplevde situasjonene. Boken som brukes som kilde til en av casene er basert på omfattende intervju- og kartleggingsarbeid, og er en sekundærkilde. Ytterligere dokumentasjon av casene, et dypere kulturstudie og dokumentasjon av lokalbefolkningens opplevelser av casene, ville likevel vært verdifullt for studien.

Mitt teoretiske perspektiv i studien bygger på et grunnlag formet av noen med større akademisk erfaring og tyngde enn meg selv. Jeg benytter meg av Rønnfeldts tilpasning av Foucaults teorier om *produktiv makt*. Foucault er en primærkilde til teoriene, mens Rønnfeldts tilpasning blir en sekundærkilde til de opprinnelige teoriene. Likevel er Rønnfeldt en primærkilde innenfor sitt perspektiv på *produktiv makt*.

Rønnfeldts perspektiv kan imidlertid ikke si noe om evne til å øke legitimitet alene. For å gjøre perspektivet anvendbart behøver studien en grunnforståelse for afghansk kultur. Fredrik Barths (1928-2016) førstehåndserfaringer og kunnskap, bygd over årelangt kjennskap til pashtunere danner dette perspektivet. Han er en internasjonalt anerkjent, norsk sosialantropolog. Et bedre perspektiv kunne blitt dannet gjennom å fokusere på flere folkegrupper og gjennom en dypere kulturforståelse. Jeg velger å belage meg på Barths erfaringer på grunn av hans internasjonale anerkjennelse og fordi et bredere kulturstudie ville blitt for omfattende for denne studien.

3 Teori

I dette kapittelet redegjøres det først for grunnleggende teorier innenfor opprør og opprørsbekjempning, før jeg redegjør for Rønnfeldts militære tilpasning av Foucaults teori. Deretter kartlegger jeg dominante pashtunske diskurser. Til slutt presenteres et analyseverktøy basert på dominante diskurser og Rønnfeldts perspektiv.

3.1 *Opprør og opprørsbekjempning*

Et opprør søker gjennom subversjon og voldelige midler å undergrave en styresmakt, inntil opprøret når slik styrke at det selv kan ta makten. Mao Zedong (1893-1976), leder for Folkerepublikken Kina fra 1949 til sin død, beskrev sitt opprør i tre faser, den strategisk defensiven, det strategiske dødpunktet og den strategiske offensiven. Zedong tok makten etter den Kinesiske borgerkrig, etter et årelangt opprør mot styresmaktene i Kina.

Opprør og opprørsbekjempning faller inn under kategorien irregulær krigføring, som er en kamp mellom statlige og ikke-statlige aktører om legitimitet og støtte i en befolkning (Department of Defence, 2010, p. 119). I kampen mot et opprør er legitimitet det primære målet, og politiske faktorer de viktigste midlene for å oppnå legitimitet: "General Chang Ting-chen of Mao Zedong's central committee once stated that revolutionary war was 80 percent political action and only 20 percent military" (Headquarters Department of the Army, 2006, pp. § 1-123). Som neste kapittel illustrerer passer dette godt overens med Rønnfeldts perspektiv.

3.2 *Operasjonalisering av Foucaults teori om produktiv makt*

Foucaults teori og idé sier at grunnlaget for makt skapes i tankene og kunnskapen til menneskene i samfunnet. Han argumenterer for at mennesker tenker og handler i tråd med hva samfunnet anser som legitimt. Kollektive tanker, kunnskap og verdier kan i liten grad påtvinges - de skapes i og blant mennesker (Rønnfeldt, 2016, p. 231). Dette kollektive fenomenet, som definerer hva som er legitimt og illegitimt, omtaler Foucault som diskurser. Disse preger ikke bare kollektivet, de preger også hvordan kollektivet reagerer på forskjellig stimuli. Når diskursene definerer hvordan kollektivet reagerer på handlinger og maktbruk skjer det gjennom sosiopolitiske dynamikker, ettersom både sosiale og politiske dynamikker

sammen definerer reaksjonen. En legitim styresmakt er derfor legitim i den forstand at den styrer på en måte samfunnet anser som legitim.

I lys av teorien om *produktiv makt* må den som søker legitimitet i en befolkning tilpasse maktbruken sin slik at kollektivet opplever den som legitim (Rønnfeldt, 2016, p. 231). Når man vet hvilke tanker og normer som styrer samfunnet, kan man dra nytte av disse for å oppnå målet med COIN: ”to mobilize people in a struggle for political control and legitimacy” (Headquarters Department of the Army, 2006, pp. § 1-40). For å lykkes med dette fordres det at militære ledere fokuserer på sine politiske effekter, fremfor fysiske. Kampen mot et opprør vinnes i folks hoder, noe Rønnfeldt illustrerer ved å sitere Foucault: ”What people believe has value and utility” (2016, p. 231). Når man påvirker måten mennesker velger å tenke og handle, får perspektivet på *produktiv makt* resultater også i den fysiske verden (Rønnfeldt, 2016, p. 228).

3.3 Rønnfeldts perspektiv på produktiv makt

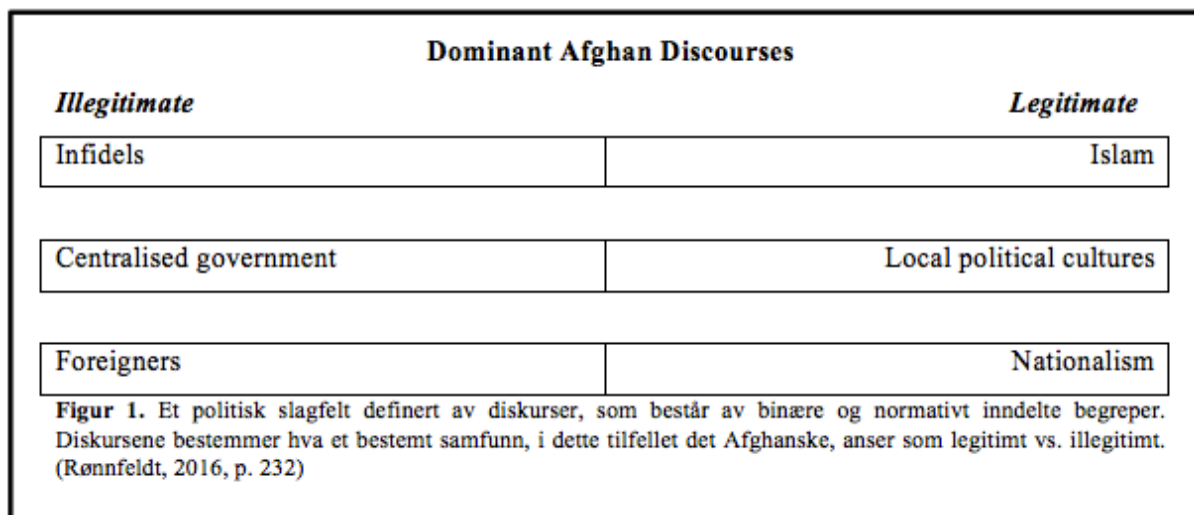
Rønnfeldt har en doktorgrad i International Relations fra London School of Economics, og har tidligere jobbet på Norsk Utenrikspolitisk Institutt, for FN og for forskjellige humanitære organisasjoner. I dag jobber han på Krigsskolen i Oslo, som førsteamanuensis i internasjonal politikk. Han beskriver i tidsskriftet *Small Wars and Insurgencies* (2016) hvordan Foucaults teorier om *produktiv makt* kan gi nye perspektiver på hva som skaper legitimitet i COIN-operasjoner.

Den følgende redegjørelsen vil ta for seg Rønnfeldts operasjonalisering av *produktiv makt*, og fokusere på fire begreper Rønnfeldt bruker for å beskrive sammenhengen mellom handling og legitimitet. Disse begrepene er dominante diskurser, politiske slagfelt, mikropolitiske trefninger og mikropolitiske effekter (2016, p. 231).

Diskurser er en kollektiv enighet om hva samfunnet anser som legitimt og illegitimt. Noe som er ansett som legitimt i et samfunn har ofte sin helt egen illegitime motpart. For å illustrere de sosiopolitiske dynamikkene diskurser skaper kan man bruke et norsk eksempel. En norsk diskurs vil være noe mange har en felles oppfatning av, som mange identifiserer seg med og tror på, som for eksempel demokrati. Den illegitime motparten til demokrati vil i dette tilfellet

være diktatur. En norsk politiker som plutselig forsøker å rokke ved demokratiet og innføre et diktatur, ville fort bli oppfattet som en illegitim politiker og gjort maktesløs ved hjelp av folkets kollektive tanker om demokrati vs. diktatur.

Rønnfeldts illustrerer ved hjelp av følgende modell hvordan dominante diskurser danner et *politisk slagfelt*:

Ved å kartlegge de dominante diskursene i et samfunn danner man det Rønnfeldt kaller et politisk slagfelt (2016, pp. 231-232). På dette slagfeltet navigerer man seg frem ved å inngå i *mikropolitisk trefninger* og ved å skape *mikropolitisk effekter*. Dominans på slagfeltet har ikke nødvendigvis sammenheng med å holde territorier og disponere flest fysiske maktmidler. Dominans kommer av å vinne mikropolitisk trefninger og skape mikropolitisk effekter som gjør at samfunnet identifiserer deg med den legitime enden av de dominante diskursene og motstandere med den illegitime. (Rønnfeldt, 2016, p. 233). Den som dominerer det politiske slagfeltet vil i teorien være den legitime makthaveren i samfunnet.

Handlinger og maktbruk som påvirker samfunnets oppfattelse av en aktør kalles mikropolitisk trefninger (Rønnfeldt, 2016, p. 232). Det kan imidlertid være vanskelig å forstå når mikropolitisk trefninger skjer. De mikropolitisk effektene, altså resultatene, er enklere å identifisere. Disse bestemmes av hvordan samfunnet oppfatter utfallet av trefningen. Et utfall av en mikropolitisk trefning vil enten drive en aktør mot legitim eller illegitim del av det politiske slagfeltet. Her vil jeg igjen illustrere med et eksempel fra norsk politikk. En norsk politiker som forsøker å innføre et diktatur vil trolig ha demokratiske motparter i politikken.

Mikropolitisk trefninger oppstår når disse motstridende partene uttaler seg både sammen og alene, møtes til debatt, eller gjennomfører kampanjer osv. Når samfunnet endrer måten det oppfatter en av partene på har det oppstått en mikropolitisk trefning. Endringene i partenes posisjon på det politiske slagfeltet er de mikropolitiske effektene (Rønnfeldt, 2016, p. 232).

Når jeg i lys av *produktiv makt* forsøker å måle om norske styrker økte sin legitimitet blant pashtunere i Faryab-provinsen ser jeg på hvordan de påvirket sin posisjon på det politiske slagfeltet. Dette måler jeg teoretisk ved å identifisere gjennomførte mikropolitisk trefninger, og basert på dominante diskurser anslå de mikropolitisk effektene de har skapt.

3.4 Det politiske slagfelt - Dominante pashtunske diskurser

Her vil jeg redegjøre for diskurser i det afghanske samfunnet, slik at jeg kan bruke dem i Rønnfeldts modell (se figur 1), og få en oversikt over det politiske slagfeltet. Til slutt trekker jeg frem tre dominante diskurser og deres indikatorer. Indikatorene vil bli brukt i den senere analysen. Diskursene som benyttes i denne studien er basert på studier av pashtunske tradisjoner og verdier.

I redegjørelsen nedenfor identifiser jeg diskurser basert på pashtunske tanker og verdier. I følge disse vil et politisk slagfelt blant pashtunere i Faryab-provinsen se slik ut:

Dominante Pashtunske Diskurser	
<i>Illegitime</i>	<i>Legitime</i>
Utlending (ikke-lokal)	Innfødt (lokal)
Vantro (ikke-muslim)	Troende (Muslim)
Fare	Sikkerhet
Svakhet (æresløs)	Styrke (ære)
Urett	Rettferdighet

Figur 2: Faryab politiske slagfelt – en modell over dominante pashtunske diskurser. Dette slagfeltet vil bli brukt i den senere analysen (kapittel 4)

I Afghanistan lever det flere forskjellige folkeslag, med ulike kulturer, idealer og identiteter. Pashtunere holder tradisjonelt til i sør og øst, og er den statsbærende og største gruppen. Denne gruppen etablerte kongeriket i 1747, og har vært dominerende siden. Taliban og den største motstanden til President Karzai kommer også fra denne folkegruppen, til tross for at han selv også er pashtuner. Selv om turkmenere, tadsjikere og usbekere tradisjonelt holder til i den nordlige delen av Afghanistan, har pashtunere i stor grad spredt seg til disse delene av landet de siste 150 årene. Da de norske styrkene opererte i Faryab-provinsen var pashtunerne i mindretall og befolket de minst utviklede områdene av provinsen (Godal, 2016, p. 114). Pashtunernes bosetningsmønster i nordområdene kalles Pashtunerbeltet. Til tross for et mangfold av folkegrupper, er det i følge Barth blant pashtunerne landets skjebne avgjøres (2008, pp. 12-14).

For å utlede diskursene har jeg basert meg på studiene og erfaringene til Fredrik Barth. Området der mange norske operasjoner foregikk ligger i det såkalte Pashtunerbeltet. Derfor gir det mening å definere dominante diskurser basert på denne folkegruppen.

Pashtunerne har en grunnleggende orientering mot et statsløst samfunn, der enhver må sørge for seg selv og sine nærmeste (Barth, 2008, p. 95). Ut i fra det Thomas Hobbes (1588-1679) beskriver i sitt kjente verk *Leviathan* (1651), lever Pashtunere derfor i et samfunn som befinner seg nærmere en naturtilstand og ”alles krig mot alle” (Hobbes, 1651), enn et samfunn der vold forvaltes gjennom en samfunnskontrakt. Afghanistan er et stort og kupert land, og terrenget adskiller innbyggerne. Det er ingen garanti for at de som bor et annet sted og ikke opplever de samme forholdene som deg, vil forstå - eller hjelpe når det trengs. Pashtunerne forholder seg tradisjonelt til lokale stammer og allianser, fremfor en stat. Derfor er ikke pashtunerne vant til noen form for overordnet sosialt organ som sørger for sikkerhet (Barth, 2008, p. 19). For å unngå naturtilstanden søker pashtunerne ”å bygge opp allianser med hverandre for å få støtte når de er under press fra rivaler eller andre fiender” (Barth, 2008, p. 19).

Stammen består av slekt og andre som holder til i området man bor. Rikdom måles i ressurser som dyrkbar jord, vann og dyr. Dette er sårbare ressurser. Siden fellesskapet ikke sørger for sikkerhet, har ikke den enkelte heller noe ansvar ovenfor fellesskapet. Sikkerhet handler derfor om å sikre seg selv, sin nærmeste familie og eiendom. Det betyr at pashtunere i

prinsippet lever i en anarkisk politisk verden, der sikkerhet skapes gjennom flyktige allianser (Barth, 2008, p. 22). Allianser inngås oftest innenfor stammen eller med andre stammer. Det generelle behovet for sikkerhet preger mange aspekter av livet til pashtunerne.

Pashtunere er muslimer og de fleste har et enkelt og elementært forhold til sin gudsyndyrkelse. Denne enkle dyrkelsesformen har likevel et mektig grep om befolkningen (Barth, 2008, p. 24). Taliban-regimets brutale tolkning av sharia, islamsk lov, og Talibans senere krigføring mot ISAF har fundament i Islam. Religion og islam er derfor en diskurs som definitivt preger pashtunernes samfunn.

Pashtunwali er en form for sedvanerett som eksisterer blant pashtunerne. Denne består av fire grunnregler: hevn, gjestfrihet, tilflukt og jirga (Barth, 2008, p. 30). Av disse kan man forstå at styrke og ære er viktig for pashtunske menn. Gjennom sine studier lærte Barth blant annet følgende: ”Av pashtunske menn kreves det fremfor alt mot og styrke, selvkontroll over følelsene, og evne til rasjonell handling” (Barth, 2008, p. 95). Regelen om hevn handler om å ikke la noen krenke eller gjøre deg eller din familie urett. Dette må man selv, eller gjennom allianser være i stand til å håndheve. Gjestfrihet og tilflukt handler om omsorg, i form av evne til å forsørge og passe på sine gjester. Samfunnet er patriarkalsk og mannsrollen er i stor grad forankret i pashtunwali. Rollen er basert på maskuline verdier som legger vekt på styrke og handling, og muslimske idealer om måtehold, skriften og loven (Barth, 2008, pp. 42-43). Begge deler springer ut av pashtunwali.

Jirga, også kjent som en ”shura” på språket dari, er et frivillig fellesskap og en rettsform lik den vi kan kjenne som et ting. Den er resultatet av et generelt behov for rettferdighet og forutsigbarhet. I jirgaen samles uavhengige, pashtunske menn for å enes om uenigheter og problemer. Mennene er som oftest seniormedlemmene i en slekt, et segment av en stamme, eller de jordeiende medlemmene i en landsby (Barth, 2008, p. 28). Alle har talerett, jirgaen har ingen leder og jirgaen er over når ingen lenger ønsker å si imot det foreliggende løsningsforslaget. Reel makt utenfor jirgaen vil tilføre argumentet ditt en overbevisende effekt. Utover dette vil henvisninger til pashtunske skikker være overbevisende. Selv om den ikke har utøvende makt, vil de aller fleste respektere jirgaens beslutning. Jirgaen fungerer derfor som et problemløsende organ, som sørger for rett og orden innenfor stammene (Barth, 2008, pp. 28-30).

For å kunne bruke diskursene til å analysere norske styrkers effekt på egen legitimitet må vi se hvilke diskurser norske styrker realistisk sett kunne påvirke innenfor. Disse er markert med grønt i figur 2. De man ikke like lett kan påvirke er røde. Det er ikke realistisk at norske styrker konverterer til islam for å løse sine oppdrag i Afghanistan. Det er heller ikke mulig for norske styrker å endre sin opprinnelse. Hos pashtunere spiller allianser en viktig rolle og det ville derfor vært naturlig å ha dette som en egen diskurs. Imidlertid er hensikten med allianser å skape sikkerhet, hvilket er en annen dominant diskurs. Derfor ser studien disse to diskursene i sammenheng med hverandre. De endelige diskursene som vil bli brukt i analysen er derfor sikkerhet, styrke og rettferdighet. Når den senere analysen bruker begrepet allianse innenfor diskursen sikkerhet er det snakk om lokale allianser, og ikke NATO alliansen.

3.5 Analyseverktøy

Når jeg skal analysere hvorvidt norske styrkers handlinger har ført til økt legitimitet må jeg identifisere de mikropolitiske trefningene de har vært en del av, og forsøke å fastslå utfallene av disse. Deretter må jeg finne en metode for å måle trefningenes mikropolitiske effekt på. Ved hjelp av de diskursene forteller om tanker og verdier blant pashtunere er det mulig å utlede en rekke legitime, *potensielle* utfall, på ulike mikropolitiske trefninger. Det vil være ulike typer mikropolitiske trefninger og legitime utfall innenfor hver diskurs. Disse har jeg utledet i analyseverktøyet (Figur 3). Utledede utfall sammenligner jeg deretter med det jeg vet om de faktiske utfallene. Graden av samsvar vil bestemme hvilken grad det i *teorien* er blitt skapt mikropolitiske effekter som trekker de norske styrkene mot den legitime delen av det politiske slagfeltet. Gjennom dette kan jeg si noe om mikropolitiske effekter og de norske styrkenes endelige plassering på det politiske slagfeltet.

For å kunne måle samsvar mellom forskjellige utfall på mikropolitiske trefninger, trenger jeg indikatorer på mikropolitiske trefninger. Indikatoren i analyseverktøyet er indikatorer på mikropolitiske trefninger innenfor respektiv diskurs. Disse har tilhørende utledede legitime og illegitime utfall. Det er disse utfallene jeg vil sammenligne med utfallene i operasjonene. Dermed er det mulig, basert på perspektivet til *produktiv makt*, å si om de norske styrkenes handlinger har ført til økt legitimitet eller ikke.

Analyseverktøyet i denne studien er en enkel tabell som eksemplifiserer legitime og illegitime utfall innenfor de dominante diskursene. Indikatorene og utfallene er utledet av redegjørelsen i punkt 3.3, basert på studiene til Fredrik Barth. Følgende analyseverktøy brukes i analysen:

Politisk trefning: Indikator	<i>Legitime utfall</i>	<i>Illegitime utfall</i>
Sikkerhet: <u>Allianser og sikkerhet</u>	Allianser der de lokale opplever at deres behov for sikkerhet er ivaretatt. Sikkerhet regnes som beskyttelse av nærmeste familie og eiendom.	De lokale opplever ikke at alliansen bidrar til tilstrekkelig sikkerhet. Føler ikke at nærmeste familie og eiendom er sikker.
Styrke: <u>Ære, integritet, omsorg og handlekraft.</u>	Forsøk på æreskrenkelse nektes. Handlinger representerer ord. Trusler mot allierte eller gjester besvares med tilsvarende styrke. Evne til å håndheve ære og ord med fysisk makt.	Man lar seg krenke. Lovnader blir ikke holdt. Evner ikke å hevde ære eller ord med fysisk makt eller andre maktmidler.
Rettferdighet: <u>Beslutninger og rettferdighet heves på lokale premisser</u>	Makt, tradisjoner og skikk preger beslutning- og rettsprosesser. Frivillig deltakelse. Verken eksterne eller interne leder jirgaen. Felles enighet ved jirgaens slutt. Beslutninger respekteres.	Tvungen deltakelse. Styrte prosesser og fremmede premisser. Uttalt uenighet om utfall ved jirgaens slutt. Jirgaens beslutning respekteres ikke.

Figur 3: Analyseverktøy- indikatorer på mikropolitisk trefninger med legitime og illegitime utfall

4 Analyse av casene

I dette kapitlet ser jeg på hvordan den norske styrken lyktes med å øke sin legitimitet gjennom mikropolitisk trefninger innenfor de dominante diskursene sikkerhet, styrke og rettferdighet. Utvelgelsen av mikropolitisk trefninger til analysen ble gjort ved bruk av analyseverktøyet på tankekart (se vedlegg 7). Analysen vil ta for seg to caser. Den avgrensers seg til mikropolitisk trefninger og effekter i angitt tidsrom.

Casene er:

1. Operasjon Wahadat III	16.-23. Juni 2011
2. Operasjon Wahadat IV	14. Juli – Utover høsten 2011

Beskrivelsene av disse casene finnes som vedlegg 1-2. Illustrasjoner av operasjonsområdet og hendelser finnes som vedlegg 4-6.

4.1 Innledning til analysen

Følgende analyse tar for seg mikropolitisk trefninger i kronologisk rekkefølge, innenfor respektiv dominant diskursen. På slutten av hvert delkapittel oppsummeres de mikropolitisk effektene som er skapt innenfor hver diskurs.

4.2 Legitimitet gjennom sikkerhet

Under dette punktet analyserer jeg, ved hjelp av potensielle legitime utfall innenfor sikkerhetsdiskursen, om utfallene av mikropolitiske trefninger førte til økt legitimitet.

Politisk trefning: Indikator	<i>Legitime utfall</i>	<i>Illegitime utfall</i>
Sikkerhet: <u>Allianser og sikkerhet</u>	Allianser der de lokale opplever at deres behov for sikkerhet er ivaretatt. Sikkerhet regnes som beskyttelse av nærmeste familie og eiendom.	De lokale opplever ikke at alliansen bidrar til tilstrekkelig sikkerhet. Føler ikke at nærmeste familie og eiendom er sikker.

Figur 3.1 - Indikatorer på mikropolitiske trefninger, med legitime og illegitime utfall innenfor sikkerhetsdiskursen.

Sikkerhet i Wahadat III

Her vil jeg analysere hvordan de norske styrkene lyktes i å øke sin legitimitet innenfor sikkerhetsdiskursen i Operasjon Wahadat III (vedlegg 1). Analysen vil spesielt trekke frem de mikropolitiske effektene som ble skapt gjennom allianser og sikkerhetstiltak for lokalbefolkningen.

Da den norske Task-Unit-styrken (TU) kom til landsbyen Aq-Derrah, hadde de allerede funnet en svært, avansert veibombe (IED) på veien. Ikke lenge etter gikk de i stridskontakt med Taliban-styrker oppe i dalsiden (Task Unit 6.1, 2011). Det at lokalbefolkningen ikke advarte TU-styrken om IED'en og Taliban-styrken i dalsiden, kan tyde på en lokal allianse med Taliban. I løpet av kontakten ble den lokale Taliban-lederen, Mulla Hakim, drept. Alliansestrukturen i landsbyen måtte derfor reetableres, for å sikre landsbyens fremtidige sikkerhet (Bull, 2017, p. 36 min). Dagen etter ble en jirga gjennomført og en ny alliansestruktur ble satt.

Før Operasjon Wahadat III ble iverksatt eksisterte det trolig allianser mellom de ulike landsbyene, mellom maktoverhodet Gulam Qadir og landsbyene, mellom Taliban og landsbyene, og mellom Qadir og Taliban (Barth, 2008, p. 19). Når de norske styrkene kom inn i Meymaneh-dalen påvirket de lokal alliansestruktur. For å fremstå som legitime innenfor

sikkerhetsdiskursen, må de kunne tilby en sikrere form for allianse enn de som allerede eksisterer.

TU-sjefen var velkommen på jirgaen mellom seniormedlemmene i Aq-Derrah. På grunn av måten TU-styrken hadde revet opp og drastisk endret maktstrukturene i landsbyen fremstod TU-sjefen som en sterk og handlekraftig aktør, og trolig en alliert som i stor grad kunne garantere for sikkerhet. Til tross for at TU-sjefen så sørgeflagg på flere av husene i landsbyen, orienterte mennene i landsbyen seg mot TU-sjefen på en positiv måte (Bull, 2017, p. 37.30 min). I etterkant av jirgaen gikk menn fra landsbyen av egen vilje opp til Taliban-styrkens stillinger for å be dem overgi seg. Dette er et tegn på at TU-sjefen ble inkludert i den nye alliansestructuren.

Alliansene i Meymaneh-dalen ble tydelig endret av de norske styrkenes operasjon. Under den endelige jirgaen i Sar-E-Haws var det tydelig at dalens maktoverhode, Gulam Qadir, gjerne ville alliere seg med TU-styrken og ISAF. På grunn av sin fremferd fremstod de norske styrkene som en sikrere, og dermed mer legitim, alliert enn Taliban.

Når de norske styrkene forlot dalen, ble makten over dalen i all forstand overlatt til Gulam Qadir. Dersom sikkerhetsfølelsen til befolkningen forverres, vil ikke TU-styrken ha mulighet til å hurtig gjøre noe med det. Dermed risikerer de en dag å fremstå som en dårlig alliert, som ikke ivaretok sikkerheten den hadde lovet. Da de norske styrkene forlot dalen ble de feiret med blomster langs landeveiene. TU-sjefen formulerer følelsen slik: ”Det var som å være alliert soldat i Paris i 1944” (Asak, 2013, p. 194). Grunnen til dette var at lokalbefolkningen hadde knyttet forpliktelser til TU-styrken gjennom allianser, og forventet det samme tilbake. De mikropolitiske effektene av et slikt potensielt alliansebrudd vil skape mikropolitiske effekter, som setter de norske styrkene langt over i den illegitime delen av sikkerhetsdiskursen.

Stridskontaktene som skjer i operasjonen er voldsomme. Hadde tilsvarende stridskontakter foregått inne i landsbyene ville mange sivile liv trolig gått tapt. Da ville den enkelte innbygger følt at eget liv og eiendom var truet. Et slikt scenario ville skapt negative mikropolitiske effekter. Heldigvis foregår de utenfor landsbyen og oppe i dalsidene. Dette gjør at TU-styrkens maktbruk ikke direkte truer sikkerheten til de lokale. Derimot befant Taliban-styrken

seg i en posisjon som gjorde at de skjøt ned i dalen, og potensielt truet befolkningen. Dermed lyktes TU-styrken med et viktig prinsipp innenfor COIN-teori, som er å avskjære opprørerne fra befolkningen (Headquarters Department of the Army, 2006, pp. § 1-28). De klarte også å skape negative mikropolitiske effekter for Taliban, ettersom Taliban nå utsatte befolkningen for fare. Kontaktene er politiske trefninger der TU-styrken representerer en legitim form for sikkerhet, og får Talibans handlinger til å fremstå som illegitime.

På vei inn i dalen kom TU-styrken over to IED'er. Den første håndteres effektivt av de norske styrkene, mens den siste rammer en lokal familie på motorsykkel. Trolig oppfattes Talibans maktbruk verken som effektiv eller sikker for lokalbefolkningen.

Da Taliban-styrken var beseiret satte TU-styrken opp en behandlingsstasjon for sivile (med-camp). Dette er en effektiv måte å generere en følelse av sikkerhet for den enkelte innbygger (Asak, 2013, p. 192). Det skaper umiddelbare effekter som gjør at befolkningen får det bedre.

Sikkerhet i Wahadat IV

Her vil jeg analysere hvordan de norske styrkene lyktes i å øke sin legitimitet innenfor sikkerhetsdiskursen i Operasjon Wahadat IV. Analysen vil spesielt trekke frem de mikropolitiske effektene som ble skapt gjennom allianser og sikkerhetstiltak for lokalbefolkningen.

På samme måte som i Meymaneh-dalen, påvirker operasjonen i Orthepadalen etablerte alliansestrukturer. Operasjonens formål er også her å redusere Talibans tilstedeværelse. TU-styrken gikk inn på en hard og effektiv måte, og etter en serie korte operasjoner var de aktive Taliban-krigerne i dalen enten tatt ut eller jaget vekk (Bull, 2017, pp. 24-28 min) (se vedlegg 5). I Orthepadalen oppstår det på samme måte som i Aq-Derrah et behov for å endre alliansestrukturen, ettersom Taliban-krigerne ikke lenger er en dominerende aktør. TU-styrkens fremferd gjør at de igjen anses som en sikrere og mer legitim alliert.

Når din allierte blir truet oppstår en mikropolitisk trefning. Som alliert er det da viktig at du kan bistå når det trengs (Barth, 2008, p. 19). De gangene TU-styrken håndterte trusler mot allierte skapte de mikropolitiske effekter som forsterket legitimiteten til de norske styrkene

innenfor sikkerhetsdiskursen. En stund etter Wahadat IV svarte Taliban med å halshugge to lokale menn. Da var TU-styrken raskt tilbake og tok ut den lokale Taliban-lederen på en spektakulær og demonstrativ måte (Bull, 2017, p. 28 min) (se vedlegg 6). TU-styrkens tilstedeværelse over tid i dalen gjorde at de lokale i større grad begynte å stole på de norske styrkene. Et tegn på dette var da sjefen for det nyetablerte Afghan Local Police (ALP) selvsikkert avviste kravet om overgivelse fra den nyinnsatte Taliban-lederen (Bull, 2017, p. 49 min).

Det å stole på gjestfrihet er en måte å demonstrere forpliktelse til alliansen. TU-sjefen valgte å leve med de lokale makthaverne i Tokali, og gikk rundt uten beskyttelsesutstyr og våpen da han var sammen med dem (Bull, 2017, p. 45 min). Dette bekreftet at norske styrker stolte på alliansen. Trolig forsterket dette sikkerhetsfølelsen de lokale fikk av alliansen.

De første stridskontaktene i forbindelse med Wahadat IV foregikk nord i Orthepadalen, ved et sted kalt Russian Hill (se vedlegg 5). Her var befolkningstettheten lavere, og dermed klarte man igjen å skåne sivile for potensielle følgeskader. Til tross for at befolkningen er relativt vandt til strid, er det ikke noe de ønsker tett på seg. Stridskontakten inne i Tokali (se vedlegg 6) påvirket trolig lokalbefolkningens følelse av sikkerhet. Til tross for risikoen det medførte var stridskontakten en suksess, ettersom den lokale Taliban-lederen ble fjernet.

Stridskontakten i Tokali medførte sikkerhet i form av færre halshugginger. Stridskontakten skapte trolig en umiddelbare følelsen av fare, men økte sikkerheten på andre måter.

Etttersom de mest aktive Taliban-krigerne var borte ble det en reduksjon i rekruttering til Taliban. Dette resulterte i at færre familier fikk sønner og ressurser trukket inn i konflikten. Offentlig halshugging, en måte å demonstrere styrke og makt på blant Taliban (Asak, 2013, p. 191), ble det også en midlertidig slutt på da den lokale Taliban-lederen ble fjernet (Bull, 2017, p. 28 min). Resultatet ble en tilsynelatende tryggere tilværelse for den enkelte innbygger. Trolig økte sikkerhetsfølelsen når de ikke måtte forholde seg til faren og risikoen Taliban metoder representerte.

De norske styrkene gjorde konsekvent opp for seg dersom dyrket mark, dyr eller bygninger ble skadet eller ødelagt av stridskontakter. Dette medførte forutsigbarhet og sikkerhet for den enkelte, som andre allianser ikke kunne tilby. Inntrykket til TU-sjefen var at

lokalbefolkningen respekterte den norske styrkens redelighet (Bull, 2017, pp. 33-34 min). Trolig bidro sikker erstatning av potensielt, tapt inntekt til en følelse av sikkerhet.

Legitimitet gjennom sikkerhet, oppsummert

Her oppsummerer jeg hvordan de norske styrkene i de to casene lyktes i å øke sin legitimitet innenfor sikkerhetsdiskursen.

I Wahadat III lykkes de norske styrkene med å skape allianser med lokalbefolkningen. Fremgangsmåten til de norske styrkene gjør at de fremstår som den mest handlekraftige og sterkeste parten i dalen. Derfor er de et åpenbart alternativ for pashtunerne når de skal alliere seg.

Det oppstår en mikropolitisk trefning når en alliert blir truet. I Wahadat IV klarer de norske styrkene stort sett å fremstå som en trygg alliert. De skaper sterke allianser og gjennomfører flere tiltak for å bedre befolkningens følelse av sikkerhet. Når strid føres vekk fra befolkningen øker det sikkerhetsfølelsen. Hvis striden hadde ført til sivile følgeskader ville det vært negativt. I allianser vil både det å gi hjelp og ta imot hjelp fortelle at man stoler på alliansen. I tilfellene der de norske styrkene inngår i forpliktende allianser med lokalbefolkningen, lykkes de med å oppnå legitimitet innenfor sikkerhetsdiskursen.

I Wahadat III og IV tilbyr de norske styrkene mer sikkerhet og forutsigbarhet for lokalbefolkningen enn andre parter. De norske styrkene tilbyr sikrere allianser og generelt mer sikkerhet for den enkelte. Derfor lykkes de med å skape legitimitet innenfor sikkerhetsdiskursen. De skaper i de samme trefningene mikropolitiske effekter som setter Taliban i den illegitime enden av sikkerhetsdiskursen. Talibans metoder, deriblant halshugging, bidrar i lys av de norske styrkenes metoder, til å gjøre Taliban til en illegitim aktør innenfor sikkerhetsdiskursen.

4.3 Legitimitet gjennom styrke

Under dette punktet analyserer jeg, ved hjelp av potensielle legitime utfall innenfor styrkediskursen, om utfallene av mikropolitiske trefninger førte til økt legitimitet.

Politisk trefning: Indikator	<i>Legitime utfall</i>	<i>Illegitime utfall</i>
Styrke: <u>Ære, integritet,</u> <u>omsorg og</u> <u>handlekraft.</u>	Forsøk på æreskrenkelse nektes. Handlinger representerer ord. Trusler mot allierte eller gjester besvares med tilsvarende styrke. Evne til å håndheve ære og ord med fysisk makt.	Man lar seg krenke. Lovnader blir ikke holdt. Evner ikke å hevde ære eller ord med fysisk makt eller andre maktmidler.

Figur 3.2 - Indikatorer på mikropolitiske trefninger, med legitime og illegitime utfall innenfor styrkediskursen.

Styrke i Wahadat III

Her vil jeg analysere hvordan de norske styrkene lyktes i å øke sin legitimitet innenfor styrkediskursen i Operasjon Wahadat III. Analysen vil spesielt trekke frem de mikropolitiske effektene som ble skapt gjennom handlekraft, integritet, maktbruk, og omsorg.

Når man har sammenheng mellom det man sier og det man gjør fremstår man som troverdig og handlekraftig. Gjennom jirgaene i Aq-Derrah fikk TU-sjefen mulighet til å formidle hensikten med operasjonen. Han fikk også fortalt hvordan han tenkte å gjennomføre den. Hensikten var å rydde dalen for Taliban-krigere, og de som valgte å kjempe sammen med Taliban mot TU-styrken ville få samme behandling som Taliban (Bull, 2017, p. 37 min). Under hele Wahadat III var TU-sjefen tydelig på intensjonen med operasjonen, og handlet i tråd med denne i møte med både Taliban og lokalbefolkningen i dalen.

Forsøk fra Taliban på å stanse TU-styrken hadde ikke effekt. I løpet av tre dager var Talibanstyrkene ved Aq-Derrah enten bekjempet eller jaget vekk. Taliban angrep fra et stillingsgalleri oppe i dalsiden, men ble slått tilbake med betydelig kraft (se vedlegg 4). I samme trefning ble også den lokale Taliban-lederen tatt ut. Denne mikropolitiske trefningen rokket ved den lokale

alliansestructuren i dalen. Denne maktdemonstrasjonen demonstrerte TU-sjefens integritet og styrken til de norske styrkenes.

TU-sjefen viste mot, styrke og kontroll over følelsene sine da han etter denne demonstrasjonen, møtte til jirga relativt ubevæpnet (Bull, 2017, p. 36 min). Disse egenskapene er idealer for pashtunske menn (Barth, 2008, p. 95). Jirgaen var et resultat av rystelsene mot den lokale alliansestructuren, og de lokale mennene forhandlet nå om makten i vakuemet etter den avdøde Taliban-lederen. TU-sjefen gjorde ingen forsøk på å påvirke prosessene eller gripe etter makten, men var tydelig på hensikten med sin tilstedeværelse. I denne mikropolitiske treffingen lyktes TU-sjefen med å demonstrere styrke og integritet.

Stillingsgalleriet Taliban angrep fra (se vedlegg 4) var historisk viktige stridsstillinger, som hadde skapt betydelig problemer for sovjeterne under den Afghansk-sovjetiske krigen. Uvitende om dette besvarte TU-styrken uredd når den ble angrepet fra stillingene. Til forskjell fra sovjeterne lyktes de norske styrkene med å bekjempe styrkene oppe i dalsiden. Det er rimelig å anta at lokalbefolkningen knyttet stolthet og ære til stillingene. Fryktløsheten og makten de norske styrkene viste, bygde opp respekt fra lokalbefolkningen (Asak, 2013, p. 190). At stillingene nå hadde blitt grundig beseiret sendte trolig et tydelig budskap til hele dalen om styrken til TU-styrken.

TU-styrken demonstrerte også styrke gjennom lyd og visuelle effekter. TU-sjefen beskriver inntrykkene han ser for seg ble skapt blant lokalbefolkningen slik: ”For de sivile i dalen må det ha vært som å høre ragnarok både 16.- 17.- og 18.-juni” (Bull, 2017, pp. 33-34). I tillegg til å være store i antall, viste de norske styrkene frem et spektakulært arsenal av effekter og maktmidler. Spekteret av maktmidler som ble brukt strakk seg fra vanlig geværild til granatkastere, tunge maskingevær, bombekastere, og lasten fra et betydelig antall bombefly. Når TU-sjefen senere beklaget til lokalbefolkningen for stridslarmen på nettene, svarte de lokale at: ”ingen tok skade av litt fyrverkeri” (Asak, 2013, p. 192). Dette fortalte at de lokale enn så lenge var positivt innstilte til maktbruken, såfremt sivile ikke tok skade.

Når Taliban-styrken i dalen var bekjempet og de nye alliansene var inngått, etablerte TU-styrken flere med-camps. De norske styrkene var nå en del av alliansestructuren i dalen. I den pashtunske kulturen uttrykkes omsorg for sine gjester ved å by av sine ressurser (Barth, 2008,

p. 30). De norske styrkene hadde lite ressurser med seg, men kunne gjennom å hjelpe de lokale med medisinske problemer demonstrere en form for både styrke og gavmildhet.

Styrke i Wahadat IV

Her vil jeg analysere hvordan de norske styrkene lyktes i å øke sin legitimitet innenfor styrkediskursen i Operasjon Wahadat IV. Analysen vil spesielt trekke frem de mikropolitiske effektene som ble skapt gjennom integritet, handlekraft, maktbruk og omsorg.

Grunnlaget for operasjon Wahadat IV var at Taliban hadde blitt for nærgående den norske leiren i Meymaneh (Bull, 2017, pp. 22-23 min). I lys av styrkediskursen ble operasjonen et svar på Talibans krenkelse av nordmennenes integritet som sikkerhetsgarantist i området (Godal, 2016, p. 126). Den norske styrken ville verken la befolkningen i Orthepadalen lide under Talibans kontroll eller la sin bevegelsesfrihet innsnevres.

Operasjonene som fulgte bød på mange mikropolitiske trefninger der TU-styrken fikk mulighet til å demonstrere styrke i møte med motstand. TU-styrken demonstrerte igjen handlekraft ved å gå inn hardt og effektivt. I en serie korte operasjoner lyktes den norske styrken, takket være taktisk list og amerikansk helikopterstøtte, med å ta ut og jage vekk de mest aktive Taliban-krigerne i området (Bull, 2017, pp. 24-28).

Igjen engasjerer man Taliban i et historisk, problematisk område. Også her demonstrerer TU-styrken styrke, der sovjetiske styrker hadde fått nok under den Afghansk-sovjetiske krigen (Bull, 2016, p. slide 3). Dermed demonstrerer den norske styrken igjen hvem som var den sterkeste parten i området.

Man må vise styrke i den mikropolitiske trefningen som oppstår når en alliert blir truet. I etterkant av de første operasjonene valgte den lokale Taliban-lederen å demonstrere makt og styrke ved å halshugge to lokale menn (Godal, 2016, p. 126). Da var TU-styrken raskt tilbake, og sammen med helikopterstøtte sørget de for at de lokale sikkerhetsstyrkene fikk gjengjeldt krenkelsen Taliban hadde utsatt dem for, på en demonstrativ måte (Bull, 2017, p. 28 min).

Gjennom Wahadat IV og de senere operasjonene i Orthepadalen skapte TU-styrken mikropolitiske effekter ved å demonstrere omsorg og evne til passe på sine allierte. Når både sivile og lokale sikkerhetsstyrker ble skadet ble omfattende ressurser brukt på å bistå og hjelpe de skadde (Bull, 2017, p. 32.30 min). Hvis ting ble ødelagt hadde de økonomisk styrke til å gjøre opp for seg (Bull, 2017, pp. 33-34 min), og når Taliban truet prøvde TU-styrken å bistå lokale sikkerhetsstyrker etter beste evne.

Legitimitet gjennom styrke, oppsummert

Her oppsummerer jeg hvordan de norske styrkene i de to casene lyktes i å øke sin legitimitet innenfor styrkediskursen.

Idealene som formidles i pashtunwali om styrke og ære har tatt skade av modernisering og omveltninger de siste tretti årene. Barth mener likevel at: ”mange av dens ideer lever videre i pashtunske menns idealer og forestillinger, og betydningen av ære i en eller annen form er stadig grunnleggende for menns selvfølelse” (2008, p. 20).

De mikropolitiske effektene av kamphandlingenes resultater vil ut i fra styrkediskursen trolig fremstille TU-styrken som legitim. De norske styrkenes demonstrasjon av handlekraft, styrke og integritet i operasjon Wahadat III og IV stemmer overens med mange av de fremdeles relevante idealene fra pashtunwali om styrke. De gangene TU-styrken håndterte trusler mot sine allierte skapte de mikropolitiske effekter som sannsynligvis økte legitimiteten til de norske styrkene innenfor styrkediskursen. Taliban ble derimot fremstilt som illegitime på grunn av de mikropolitisk effektene deres gjentatte nederlag skapte. Talibans måte å demonstrere styrke på blir også fremstilt som farligere for lokalbefolkningen, siden en av deres måter å vise styrke på er gjennom å skade eller drepe lokalbefolkning. Dette påvirker deres legitimitet innenfor sikkerhetsdiskursen. De norske styrkene lykkes i sine styrkedemonstrasjoner med å trekke seg selv mot den legitime delen av sikkerhetsdiskursen og dytte Taliban mot den illegitime.

4.4 Legitimitet gjennom rettferdighet

Under dette punktet analyserer jeg, ved hjelp av potensielle legitime utfall innenfor rettferdighetsdiskursen, om utfallene av mikropolitiske trefninger førte til økt legitimitet.

Politisk trefning: Indikator	<i>Legitime utfall</i>	<i>Illegitime utfall</i>
Rettferdighet: <u>Beslutninger og</u> <u>rettferdighet</u> <u>heves på lokale</u> <u>premisser</u>	Makt, tradisjoner og skikk preger beslutning- og rettsprosesser. Frivillig deltakelse. Verken eksterne eller interne leder jirgaen. Felles enighet ved jirgaens slutt. Beslutninger respekteres.	Tvungen deltakelse. Styrte prosesser og fremmede premisser. Uttalt uenighet om utfall ved jirgaens slutt. Jirgaens beslutning respekteres ikke.

Figur 3.3 - Indikatorer på mikropolitiske trefninger, med legitime og illegitime utfall innenfor rettferdighetsdiskursen.

Rettferdighet i Wahadat III

Her vil jeg analysere hvordan de norske styrkene lyktes i å øke sin legitimitet innenfor rettferdighetsdiskursen i Operasjon Wahadat III. Analysen vil spesielt trekke frem de mikropolitiske effektene som ble skapt gjennom utfall der beslutnings- og rettsprosesser er basert på lokal skikk og tradisjon, og prosesser der de norske styrkene deltok på jirgaer.

I den pasthunske kulturen forholder man seg daglig til allianser, rivaler og fiender. Grensene for hva man tillater seg å gjøre mot en fiende er små (Barth, 2008, pp. 20-22). Det kan tenkes at forholdet mellom TU-styrken og Taliban forstås i lys av denne tradisjonen, som en rivalisering og fiendtliggjøring mellom to parter. Da TU-styrken kom innover Meymaneh-dalen var det tydelig hva deres intensjon var. Taliban visste at de kom og valgte likevel å stå angripe. Det blir den sterkestes rett som får råde. Under den påfølgende jirgaen i Aq-Derrah virket det som de lokale mennene anså utfallet av stridskontaktene som rettferdig (Bull, 2017, pp. 38-40 min), til tross for at sørgeflagg samtidig kunne sees flere hus i landsbyen.

Jirgaen i Aq-Derrah var åpen, frivillig og uten en definert leder. TU-sjefen var tydelig på hvorfor han var der, men samtidig ydmyk (Asak, 2013, p. 192). TU-sjefen deltok som en

likestilt, selv om argumentene hans ble tillagt mye tyngde på grunn av styrken han viste i stridskontaktene. Det er imidlertid normalt at ulikt maktnivå på deltakere preger utfallene av jirgaer (Barth, 2008, p. 29). Her fikk landsbyens seniormedlemmer lov til å finne sin egen løsning, basert på sine tradisjoner og premisser. Handlingene som skjedde videre gjennom operasjonen var i tråd med TU-sjefens formidlede intensjon og jirgaens beslutning.

Under jirgaen i Sar-E-Haws var det heller ingen formell leder, men i motsetning til i Aq-Derrah var det er her tydeligere maktskiller blant deltakerne. Utfallet, som var at Gulam Qadirs sønn ble innsatt som lokal sikkerhetssjef, kom ikke som noen overraskelse (Asak, 2013, p. 193). Selv om det for TU-sjefen opplevdes som en lite demokratisk prosess, har beslutningene som ble tatt stor legitimitet. Det skyldtes at avgjørelsene ble fattet etter lokal skikk. Beslutningene fra jirgaen ble overholdt av TU-styrken og landsbyen. Også her vil det trolig ha oppstått mikropolitiske effekter som økte de norske styrkenes legitimitet innenfor rettferdighetsdiskursen.

Rettferdighet i Wahadat IV

Her vil jeg analysere hvordan de norske styrkene lyktes i å øke sin legitimitet innenfor rettferdighetsdiskursen i Operasjon Wahadat IV. Analysen vil spesielt trekke frem de mikropolitiske effektene som ble skapt gjennom utfall der beslutnings- og rettsprosesser er basert på lokal skikk og tradisjon, og prosesser der de norske styrkene deltok på jirgaer.

På samme måte som i Aq-Derrah, fører operasjonen i Orthepadalen til et skifte i allianse- og maktstrukturer. I Orthepadalen er det flere, større klaner som må forenes om en felles løsning. I prosessene som fulgte av operasjonen fikk klanene lov til å finne sin egen løsning på sikkerhetssituasjonen (Bull, 2016, p. slide 9). Den norske styrkens forslag om å etablere en lokal sikkerhetsstyrke ble tatt med i klanenes beslutning, ettersom TU-sjefen og hans apparat ble ansett som allierte og deltok i jirgaene på linje med de lokale. TU-sjefens argumenter hadde likevel tyngde på grunn av hans styrke og makt. Blant de øvrige klanlederne var det ikke store ulikheter i maktnivå, og den endelige løsningen var en løsning samtlige stod inne for. Som symbol på enighet ble det laget et dokument der samtlige klanledere med et tommelavtrykk gav sitt samtykke (Bull, 2016, p. slide 9).

Den norske styrken kunne ikke deltatt i diskusjonene i jirgaene på den måten de gjorde hvis de ikke hadde gjort tiltak innenfor sikkerhetsdiskursen. Fordi de lokale klanlederne oppfattet den norske styrken som en alliert, fikk de norske styrkene være med og prege diskusjonene slik de gjorde (Bull, 2017, pp. 47-50 min). Resultatet var en løsning der alle følte de hadde gjort en god handel.

Resultatet av jirgaen ble respektert og overholdt. Den lokale sikkerhetsstyrken fikk lov til å håndtere sikkerheten på egenhånd, men fikk støtte fra TU-styrken når det trengtes. Talibans senere forsøk på å trosse beslutningene ble slått tilbake (Bull, 2017, p. 51 min). Den valgte løsningen ble støttet med betydelige midler og trening. Dette var legitime utfall og her lyktes de norske styrkene med å skape mikropolitiske effekter som økte deres legitimitet innenfor rettferdighetsdiskursen.

Legitimitet gjennom rettferdighet, oppsummert

Her oppsummerer jeg hvordan de norske styrkene i de to casene lyktes i å øke sin legitimitet innenfor rettferdighetsdiskursen.

De norske styrkene i operasjon Wahadat III og IV lar lokalbefolkningene løse sine problemer og uenigheter på sin egen måte, gjennom jirgaer og med moderat egen innblanding. Det gjør at rettferdighet får skje på lokalbefolkningens premisser. Måten de norske styrkene respekterer de lokale skikkene på skaper mikropolitiske effekter. Effektene av prosessene i jirgaene og at deres utfall respekteres og opprettholdes vil i dette tilfellet trolig øke legitimiteten til de norske styrkene innenfor rettferdighetsdiskursen.

5 Oppsummering av funn

I det forrige kapittelet oppsummerte jeg hvordan de mikropolitiske effektene som ble skapt, bidro til å skape legitimitet innenfor respektiv diskurs. Her oppsummerer jeg funnene innenfor diskursene samlet. Når diskursene samles er det mulig å se hvordan de norske styrkene i de to casene lyktes i å øke sin legitimitet på det politiske slagfeltet.

Sikkerhetsdiskursen preges av pashtunernes alliansepolitikk. Skal man forholde seg til sikkerhetsdiskursen på en legitim måte må man tilby tilstrekkelig følt sikkerhet. Enhver alliert må føle seg personlig tjent med alliansen. Dette har sammenheng med at sikkerhetsbehovet primært gjelder for ens nærmeste krets. Alliansene som inngås i Wahadat III og IV skapes på to forskjellige fremgangsmåter fra de norske styrkene. I Wahadat III fremstår man som den sterkeste aktøren i området, og derfor et fristende alliansemedlem. I Wahadat IV fremstår man som den aktøren som kan tilby størst grad av sikkerhet, på grunn av lengre tilstedeværelse. De norske styrkene lykkes både i Wahadat III og IV med å inngå i forpliktende allianser med lokalbefolkningen. Dermed lykkes de også med å oppnå legitimitet innenfor sikkerhetsdiskursen.

Det er likevel en fare med å oppnå legitimitet på denne måten. Den er at må man være villig til å opprettholde alliansene man skaper. Hvis de norske styrkene involverer seg for sterkt i allianser de ikke kan opprettholde vil de tape mange påfølgende mikropolitiske trefninger. Et slikt utfall vil få store påvirkninger på legitimiteten til de norske styrkene. I Wahadat III er ikke de norske styrkene i stand til å opprettholde alliansen etter de drar. Dermed er det en stor risiko for at de til slutt ender opp som illegitime aktører innenfor sikkerhetsdiskursen.

I mange av de mikropolitiske trefningene innenfor styrkediskursen skaper den høye maktbruken mikropolitiske effekter som øker de norske styrkenes legitimitet. Det kan skyldes at maktbruken er presis og effektiv. Det vil si at den oppnår sin hensikt fort, og deretter opphører. Høy maktbruk kan være en måte å demonstrere handlekraft og integritet, hvis den får en slutt på konflikter og problemer. Konsekvensene av ineffektiv maktbruk kan derimot skape mikropolitiske effekter som fremstiller de norske styrkene som en aktør som ikke klarer å hevde egen ære eller lovnader. Hadde den norske maktbruken vært ineffektiv ville de norske styrkene blitt ansett som svak og illegitim aktør innenfor styrkediskursen.

Når man bruker store deler av sitt arsenal mot en motstander, slik de norske styrkene gjør, tar man også en risiko. Dersom befolkningen føler at sikkerheten deres ikke ivaretas vil det påvirke sikkerhetsdiskursen. Hadde den norske maktbruken vært upresis og forårsaket sivile følgeskader, ville de norske styrkene blitt ansett som illegitime innenfor sikkerhetsdiskursen.

De norske styrkene er tydelige på hvordan de forholder seg til Taliban og eventuelle farer, og tilpasser maktbruken deretter. Måten de håndterer trusler fra Taliban er rettferdig basert på tradisjon og skikk. Makt, tradisjoner og skikk preger pashtunernes beslutnings- og rettsprosesser. Under de norske operasjonene respekteres pashtunernes rettsform, jirgaen, og pashtunerne ordner opp i henhold til sin kultur og tradisjon. De norske styrkene forsøker heller å ta del i jirgaene som likeverdige. Denne respekten for lokal skikk og tradisjon skaper mikropolitiske effekter som er med på å gjøre de norske styrkene til en legitim part innenfor rettferdighetsdiskursen. De kunne imidlertid ikke deltatt i diskusjonene i jirgaene på den måten de gjorde, hvis de ikke også hadde skapt mikropolitiske effekter innenfor sikkerhetsdiskursen.

6 Konklusjon

Her vil jeg bruke funnene fra forrige kapittel til å svare på studiens problemstilling. Deretter vil jeg reflekterer over hva et perspektiv som innebærer diskurser, politiske slagfelt, mikropolitiske trefninger og effekter, betyr for meg og mine kollegaer.

Studiens innledning understreket hvor viktig det er for militære ledere å forstå dynamikkene som preger moderne konflikter. I denne studien har jeg utforsket og sett nærmere på sosiopolitiske dynamikker, og hvordan disse henger sammen med fenomenet legitimitet. I casene og i de mikropolitiske trefningene jeg har analysert, har jeg undersøkt om de norske styrkene i lys av teorien om *produktiv makt* har bidratt til å øke sin legitimitet hos pashtunerne.

- Gjennom å være den aktøren som lokalbefolkningen ønsket å alliere seg med, og som tilbød størst grad av sikkerhet, økte de norske styrkene sin legitimitet innenfor sikkerhetsdiskursen i operasjon Wahadat IV. I operasjon Wahadat III lyktes man å øke legitimitet under selve operasjonen, men i ettertid er trolig legitimiteten innenfor sikkerhetsdiskursen tapt.
- Gjennom å vise hvem som er den sterkeste og mektigste aktøren i området, og gjennom å påføre Taliban gjentatte nederlag, lyktes de norske styrkene i å øke sin legitimitet innenfor styrkediskursen, og samtidig redusere Taliban sin legitimitet.
- Gjennom å respektere lokal tradisjon og skikk, deltagelse i beslutnings- og rettsprosesser som likestilte, samt gjennom opprettholdelse og respekt for disse beslutningene, økte de norske styrkene sin legitimitet innenfor rettferdighetsdiskursen.

Konklusjonen på problemstillingen i studien er at:

I lys av Rønnfeldts perspektiv på *produktiv makt*, lykkes de norske styrkene med å oppnå legitimitet innenfor dominante diskurser. De bidro dermed til å øke sin legitimitet hos pashtunerne.

Om måten de økte sin legitimitet på førte til en varig legitimitet, er et annet spørsmål. Sosiopolitiske dynamikker opphører ikke fordi man blir nødt til å gjøre operasjoner i et annet område, eller at man setter en exit-dato på innsatsen i Afghanistan. Mye av legitimiteten til de norske styrkene ble bygd på deres bidrag til sikkerhet og gjennom personlige forpliktelser, i

form av allianser mellom de norske styrkene og lokalbefolkningen. Når den norske styrken forlater et område, eller provinsen for godt, kan de ikke opprettholde alliansene sine. Dermed opphører alliansene. Lokalbefolkningen står da igjen alene med forpliktelsene sine, og de rivalene og fiendene som eventuelt ble skapt da alliansen med de norske styrkene ble inngått. Dersom et slikt utfall forblir det endelige utfallet av de norske styrkenes engasjement i Faryab, vil konsekvensen i form av mikropolitiske effekter være at de norske styrkene nå ligger langt over i den illegitime delen av det pashtunske, politiske slagfeltet.

Perspektivene fra teorien kan gi en alternativ forklaring på ting vi allerede mener har en sammenheng med legitimitet. Når Asak argumenterer for at møter med opinionsdannere er viktig for å få lokalbefolkningens støtte (2013, p. 192), eller at det å vise fryktløshet og makt er grunnlaget for respekt hos lokalbefolkningen (2013, p. 190), kan dette perspektivet gi et svar på hvorfor slike møter og handlinger eventuelt fører til støtte og legitimitet. Det kan være med på å forklare hvorfor norske ”nålestikk”-operasjoner var effektivt mot Taliban-opprøret mens operasjonene pågikk, men ikke på sikt (Godal, 2016, p. 122).

Funnene i studien illustrerer også at diskursene er sammenkoblet, og at dersom man ønsker å være i den legitime delen av det politiske slagfeltet må man fokusere på flere diskurser samtidig. Nedenfor illustreres det hvordan de tre diskursene brukt i studien henger sammen.

Handlekraft og styrke i form av maktbruk kan være ansett som legitimt i styrkediskursen, men er den ikke effektiv nok vil det gå ut over befolkningens behov for sikkerhet. Eventuelle sivile følgeskader vil påvirke hvor man står i sikkerhetsdiskursen. Da norske styrker var blitt klarert som allierte var deres deltagelse og argumenter i jirgaer oppfattet som legitime. En forutsetning for legitim innflytelse i lokale beslutningsprosesser er at man fremstår som en god alliert innenfor sikkerhetsdiskursen. Mens det at lokalbefolkningen ønsker å inngå allianser med de norske styrkene kan skyldes at de innenfor styrkediskursen viste seg som en handlekraftig og sterk alliansepartner. Dette illustrerer hvorfor man som militær leder må vurdere handlinger ut i fra flere diskurser samtidig.

6.1 Erfaringer med bruk av produktiv makt som analyseverktøy

Ikke alle politiske trefninger kan analyseres like lett, da man i enkelte politiske trefninger befinner seg i en posisjon der legitimitet er vanskelig å oppnå innenfor enkelte eller flere diskurser. Analyseverktøyet fungerer likevel som analyseverktøy i slike caser, men utfallet i de politiske trefningene er noe forutbestemt. Slik er tilfellet i Case 3, som ble utelatt fra studien.

Analyseverktøyet ser kun effekten av det umiddelbare og dokumenterbare ved de politiske trefningene. Med mer dokumentasjon og perspektiver fra lokalbefolkningen ville det vært mulig å se operasjoner/kampanjer i sin helhet og mer treffsikkert måle om legitimitet er økt.

Det å holde oversikt over to forskjellige slagfelt, det rent fysiske og det politiske, kan fort bli mye å tenke på. Analyseverktøyet tar ikke hensyn til de tekniske og taktiske kravene ved operasjonene, som tar mye mentalt fokus (Boe, Kjørstad, & Werner-Hagen, 2012, p. 172).

6.2 Videre forskning

Jeg anbefaler videre forskning i to retninger. Den første er å videreutvikle teoriene som analyseverktøyet er laget på. Den andre er videre forskning basert på dette analyseverktøyet.

Et større datagrunnlag å utlede diskurser fra, gjennomgang av flere operasjonene og mer detaljerte utredelser om hendelser og utfall, vil tilføre fremtidige analyser av legitimitet større reliabilitet.

Det er stor sannsynlighet for at norske styrker i fremtiden igjen vil stå overfor en aktør som utfordrer deres legitimitet, og moderne konfliktdynamikker vil trolig bare bli mer kompliserte (Smith, 2006, p. 269). Perspektivet i studien kan gi økt forståelse for sosialpolitiske dynamikker i moderne konflikter, og hvordan sosiopolitiske dynamikker kan øke legitimiteten til handlinger og operasjoner.

Videre forskning innenfor Rønnfeldts perspektiv anbefales. Dette er et perspektiv jeg vil ta med meg videre i min offiserskarriere.

7 Referanser

- Asak, S. (2013). Kapittel 10: Militær krisehåndtering i internasjonale operasjoner. I T. Heier, A. Kjølberg, & A. Kjølberg (Red.), *Mellom fred og krig: Norsk militær krisehåndtering*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Barth, F. (2008). *Afghanistan og Taliban*. Oslo: Pax Forlag.
- Boe, O., Kjørstad, O., & Werner-Hagen, K. (2012). *Løytnanten og Krigen*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad og Bjørke AS.
- Bull, J. (2016). Afgh utvalget møte 2 (PowerPoint). Oslo.
- Bull, J. (2017, Februar 24). Intervju 3.1 - Operasjon Wahadat III. (A. Drivenes, Intervjuer) Linderud.
- Bull, J. (2017, Februar 24). Intervju 3.2 - Operasjon Wahadat IV. (A. Drivenes, Intervjuer) Linderud.
- Clausewitz, C. V. (1993). *On War*. (M. Howard, P. Paret, Red., M. Howard, & P. Paret, Overs.) London: Everyman's Library.
- Department of Defence. (2010). *Joint Publication 1-02: Department of Defense Dictionary of Military and Associated Terms*. USA: Department of Defense.
- Godal, B. T. (2016). *En god alliert - Norge i Afghanistan 2001-2014*. Norges offentlige utredninger 2016. Oslo: Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon Informasjonsforvaltning.
- Headquarters Department of the Army. (2006). *FM 3-24 Counterinsurgency* (1. utgave. utg.). Washington, DC, United States of America: Headquarters Department of the Army.
- Henderson, B. (2012, August 27). *US troops 'burned 100 copies of the Koran in Afghanistan'*. (T. Telegraph, Produsent) Hentet Mars 21, 2017 fra World - Asia - Afghanistan: <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/asia/afghanistan/9502439/US-troops-burned-100-copies-of-the-Koran-in-Afghanistan.html>
- Hobbes, T. (1651). *Leviathan, or The Matter, Forme, & Power of a common-wealt ecclesiasticall and civill*. (O. C. Press, Produsent) Hentet Mars 20, 2017 fra Hobbes's Leviathan: reprinted from the edition of 1651: <https://archive.org/details/hobbessleviathan00hobbuoft>
- Howard, S. M. (2013, April 03). *Narratives of war*. Hentet Mars 15, 2017 fra The Times Literary Supplement: <http://www.the-tls.co.uk/articles/public/narratives-of-war/>
- Johannesen, A., Tufte, P., & Christoffersen, L. (2010). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (4. utgave. utg.). Oslo: Abstrakt forlag.
- Kilcullen, D. (2010). *Counterinsurgency*. New York: Oxford University Press.

- Kvale, S. (2002). *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Osorio, A. D. (2017, Februar 22). Intervju 2 - Opptøyene mot Meymaneh-leir. (A. Drivenes, Intervjuer) Linderud.
- Rønnfeldt, C. F. (2016). Conducting counterinsurgency with productive power. *Small Wars & Insurgencies* (27), ss. 226-242.
- Rønnfeldt, C. F. (2014). Kapittel 2: Makt i internasjonale operasjoner. I T. Heier, A. Kjølborg, C. F. Rønnfeldt, & C. F. Rønnfeldt (Red.), *Norge i internasjonale operasjoner: Militærmakt mellom idealer og realpolitikk*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Simpson, E. (2012). *War from the Ground Up: Twenty-First-Century Combat as Politics*. London, England: Hurst & Company.
- Smith, R. (2006). *The Utility of Force: The Art of War in the Modern World*. London, England: Penguin books.
- Task Unit 6.1. (2011). TASK UNIT 6.1: AAR - OP WAHADAT III MAIMANAH VALLEY (PowerPoint). Camp Maimanah, Afghanistan.
- US-ARMY. (2009). *FM 3.24-2 Tactics in Counterinsurgency*. USA: Headquarters Department of The Army.

Vedlegg

I dette punktet gis det en beskrivelse av operasjonene som analyseres. Vedleggene er basert på intervjuer med Kp-sjefer i respektive operasjoner, brifer og evalueringer av operasjoner og gjengivelser av operasjonene i andre verk. Videre følger illustrasjoner av operasjonsområder. Til slutt er en illustrasjon av anvendelsen av analyseverktøyet lagt ved.

Vedlegg 1 Operasjon Wahadat III (16-23. Juni 2011)

(Bull, 2017) (Task Unit 6.1, 2011) (Asak, 2013)

Operasjon Wahadat III var en operasjon med hensikt å rydde Meymaneh-dalen for opprørere, og sørge for sikker vanntilførsel til Meymaneh by. Meymaneh-dalen befinner seg sør for Meymaneh by. Operasjonen ble utført av den norske TU-styrken, sammen med styrker fra ANA og ANP. Selv om ANA og ANP hadde ansvaret for å planlegge og gjennomføre operasjonen var den norske TU-sjefen i kommando over alle styrkene involvert i operasjonen.

Når operasjonen iverksettes er TU-sjefen ikke i tvil om at Taliban-krigerne i dalen vet at de kommer. Halvveis nede i dalen får han bekreftet sin mistanke når de kommer over en IED som Taliban ikke har rukket å grave ned enda. Litt senere går de i kontakt med Taliban-krigere fra et galleri av stridsstillinger i den østre dalsiden. Dette var stillinger sovjeterne under den afghansk-sovjetiske krigen angivelig aldri kom seg forbi. Under den første kontakten går TU-styrken i stillinger mellom landsbyen Aq-Derrah og Taliban. Dagen etter kontakten gjennomføres det samlinger og samtaler blant seniormedlemmer fra Aq-Derrah. TU-sjefen er invitert.

Følgene av samlingene er at landsby-medlemmer går opp til Taliban-styrken og ber dem om å overgi seg. Det går ikke styrken med på. Deretter følger to døgn preget av nye kontakter, og omfattende bombing fra diverse flymaskiner mot stillingene i dalsiden. Til slutt kommer det ikke flere kontakter fra galleriet i dalsiden. Når ISAF-styrken senere når enden på dalen Sar-E-Haws, blir det holdt en ny samling. Den lokale makthaveren, Gulam Qadir, går med på å etablere en politistasjon i midten av dalen. Denne skal sørge for sikkerhet i dalen på vegne av den afghanske sentralregjeringen (GIROA) og holde Taliban vekke. Vanntilførselen til Meymaneh fra demningen i toppen av dalen er også sikret.

Vedlegg 2 Operasjon Wahadat IV (14. Juli – utover høsten 2011)

(Bull, 2017) (Bull, 2016) (Godal, 2016)

Operasjon Wahadat IV var en operasjon med hensikt å få kontroll på landsbyene nord for Meymaneh, i Orthepadalen, og på den måten dytte skillelinjen mellom ISAF og Taliban kontrollerte områder lenger nord. Orthepadalen har historisk sett vært et utfordrende område for fremmede styrker å lykkes. Den siste tiden i dalen hadde vært preget av høy Taliban-aktivitet, og norske styrker hadde gått i omfattende kontakter. Vendepunktet og den utløsende faktoren for operasjonene kom blant annet da den norske leiren i Meymaneh ble beskutt med raketter fra områdene i nord. Omfattende tiltak og ressurser ble brukt for å få kontroll på Orthepadalen, og spesielt landsbyen Tokali. Deretter fulgte en lang prosess med å gjøre befolkningen både villig og i stand til å forsvare seg mot Taliban, og prosessen fortsatte utover høsten med forsterkende operasjoner.

I landsbyen Tokali settes det inn store ressurser på å skape en lokal sikkerhetsstyrke som kan ivareta sikkerheten i landsbyen på vegne av GIROA. I begynnelsen og underveis i operasjonen lykkes den norske TU-styrken med å ta ut de mest aktive Taliban-krigerne i dalen. Senere tar de også ut den lokale mullaen, som i tillegg til å kontrollere de lokale Taliban-krigerne, også håndhevet Talibans styresett i dalen på en brutal måte. Som svar på de første operasjonene i forbindelse med Wahadat IV valgte han å halshugge to landsbymenn. Som en følge av dette blir en Afghan Local Police (ALP)-styrke etablert.

Sammen med en gruppe fra amerikansk utenriksdepartement (UD) og en amerikansk opptreningsstyrke, lykkes TU-styrken med å sette sammen og trene opp ALP-styrken. Hvem som skal styre styrken og hvordan den skal se ut får de lokale bestemme selv. TU-sjefen og hans støttespillere bruker mange dager på å bli kjent med de lokale og hjelpe dem i prosessene. Samtidig gjennomføres flere prosjekter for å bedre situasjonen til innbyggerne i Tokali med den amerikanske UD-delegasjonen. Når den norske TU-styrken utover høsten 2011 avslutter sin daværende operasjonskampanje i Orthepadalen, har de innsatt en lokal sikkerhetsstyrke. Den ble innsatt basert på tradisjonelle beslutningsprosesser. Den lokale sikkerhetsstyrken fortsetter mottar trening og ressurser til å håndheve sikkerheten.

Vedlegg 3 Opptøyene mot Meymaneh-leir (23. Februar 2012)

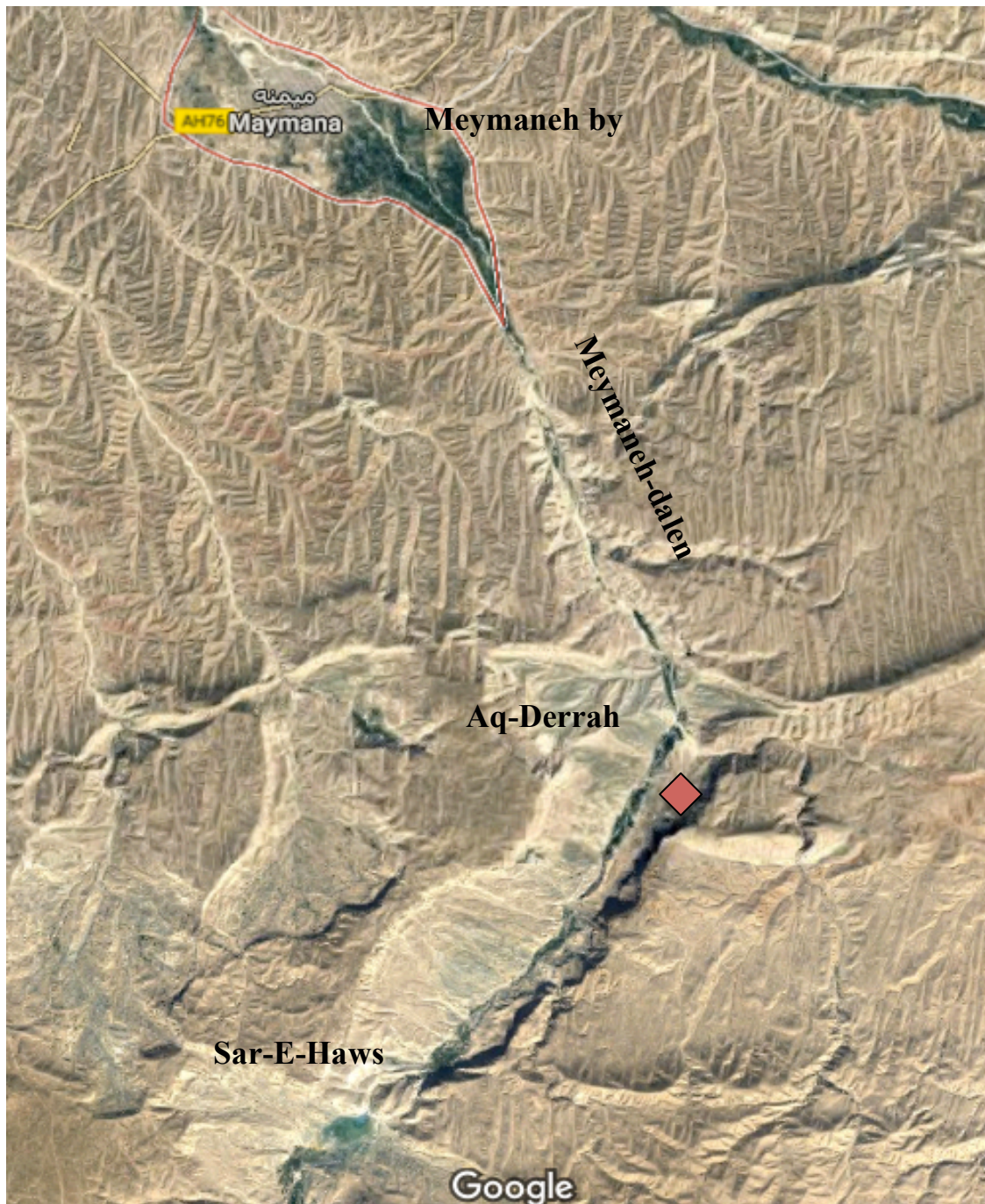
(Osorio, 2017) (Asak, 2013).

Ved moskeen i Meymaneh oppstår det opptøyer som følge av den nylig, publiserte filmen av amerikanske soldater som brenner koranen. Disse opptøyene utvikler seg til en mobb som går til angrep på den norske leiren. Mobben oppdages en stund før sammenstøtet oppstår og den norske styrken i leiren får i oppdrag å forsvare leiren. Et norsk kompani får i oppdrag å forsvare hovedinngangen. Dette kompaniet får også oppdraget med å få kontroll på folkemassene og få dem vekk. Dette lykkes de med takket være et tett samarbeid med lokale sikkerhetsstyrker, som får lov til å fungere som mediatorer for de norske styrkene i denne hendelsen.

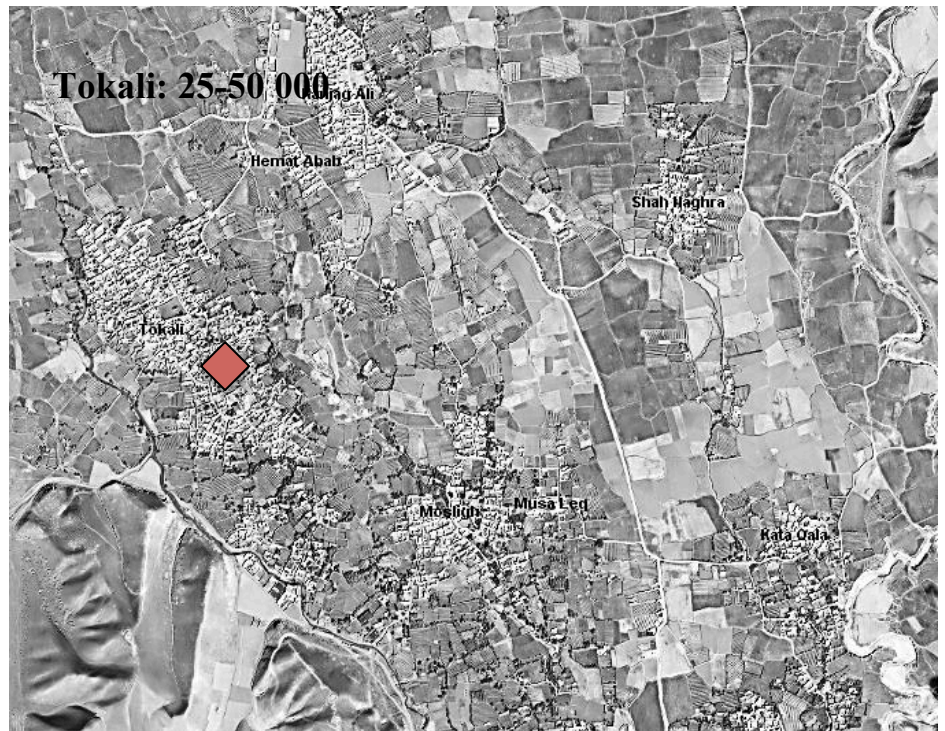
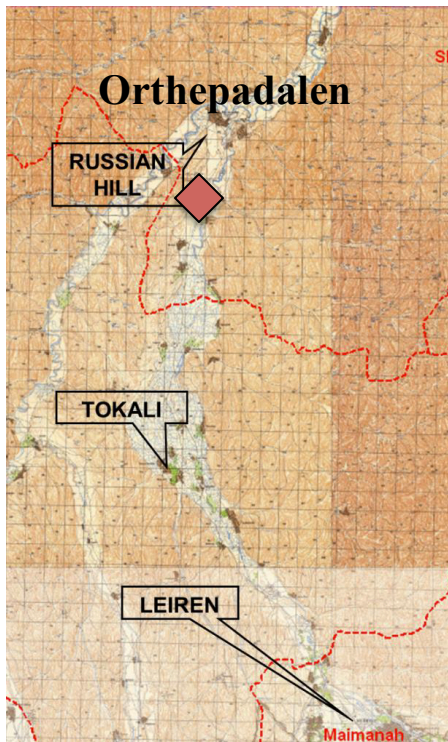
Som følge av brenning av muslimenes hellige skrift, koranen, utført som en provokasjon fra amerikanske soldater, oppstod det i starten av 2012 opptøyer og protester mot utenlandske styrkers tilstedeværelse over hele Afghanistan (Henderson, 2012). Mange av disse protestene oppstod som en følge av raseriet som oppstod blant mange av muslimene i Afghanistan over brenningen av skriften. Det var imidlertid ingen tvil om at brenningen mange steder ble brukt av Taliban i den politiske kampen om legitimitet. Slik var tilfellet i en tilsvarende hendelse i 2007, da danske soldater ble anklaget av lokale afghanere og ANA-styrker for å ha brukt et eksemplar av koranen til å tenne opp et bål. Det skulle senere vise seg at historien om påtenningen var fabrikkert og at folkemassene som protesterte var blitt oppviglet av noen gjennomreisende afghanere, antageligvis Taliban-krigere fra et annet område (Rønnfeldt, *Conducting counterinsurgency with productive power*, 2016, pp. 228-230).

Vedlegg 4 – Meymaneh-dalen

Vedlegg 4: Kart over Meymaneh-dalen. Rød diamant illustrerer hvor de norske styrkene hadde stridskontakt med Taliban

Vedlegg 5 og 6 – Orthepadalen og Tokali by

Vedlegg 5: Kart over Orthepadalen. Rød diamant illustrerer hvor de tyngste stridskontaktene med Taliban forgikk, og hvor de norske styrkene lyktes med å ta ut de mest aktive Taliban-krigerne.

Vedlegg 6: Kart over landsbyen Tokali, som ligger i Orthepadalen. Rød diamant illustrerer hvor den lokale Taliban-lederen ble tatt ut.

